

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta (HE 72/2018 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntösihteeri Veera Kojo, valtioneuvoston kanslia
- hallitussihteeri Teija Pellikainen, puolustusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Kaija Suvanto, ulkoministeriö
- erityisasiantuntija Anu Mutanen, oikeusministeriö
- poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen, sisäministeriö
- hallitusneuvos Jenni Rantio, liikenne- ja viestintäministeriö
- valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti, oikeuskanslerinvirasto
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- everstiluutnantti Hannu Koivisto, Pääesikunta
- everstiluutnantti Petri Landkammer, Pääesikunta
- poliisiylitarkastaja Mikko Eränen, Poliisihallitus
- ylitarkastaja Pertti Luopa, suojelupoliisi
- rikosylikomisario Jussi Ojala, keskusrikospoliisi
- rajavartioylitarkastaja Anne Ihanus, Rajavartiolaitos
- lakimies Pirkko Alamäki-Karkiainen, Tulli
- erityisasiantuntija Mari Österberg, Viestintävirasto
- johtava asiantuntija Jukka Hannola, Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi)
- operatiivisen johtoryhmän jäsen Heikki Isomaa, Air Navigation Services Finland Oy (ANS Finland)
- edunvalvonta-asiantuntija Juha Silvennoinen, Suomen ilmailuliitto - SIL
- professori Karri Palovuori

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- tietosuojavaltuutetun toimisto

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puolustusvoimista annettua lakia. Lakiin lisättäisiin säännökset lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta. Puolustusvoimien toimivaltuudet olisivat rajatut niin, että niiden käyttäminen liittyisi aina puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen. Poliisilla olisi jatkossakin yleistoimivalta yleisellä alueella ja yhteistyöstä poliisin kanssa olisi laissa nimenomaiset säännökset.

Esityksen mukaan puolustusvoimilla olisi tiettyjen edellytysten vallitessa toimivaltuudet puuttua teknistä laitetta tai voimakeinoa käyttäen lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun. Laissa olisi säännökset toimivaltuudesta puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla ja niiden ulkopuolella.

Erityisesti uhkaa puolustusvoimille aiheuttavat vieraan vallan sotilaalliset toimijat ja niiden luokun toimivat tahot, joilta suojautumiseen ehdotetulla lailla ensisijaisesti pyritään. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksen mukaan lakia puolustusvoimista muutetaan siten, että lakiin lisätään säännökset lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta. Valiokunta toteaa, että esityksestä on rajattu ulos maalla tai merellä liikkuvat kauko-ohjattavat miehittämättömät järjestelmät. Valiokunta pitää valittua tulokulmaa ymmärrettävänä, sillä ilma-alusten muodostama uhkakuva on konkreettisin ja siihen vastaaminen vaatii kiireesti uutta lainsäädäntöä. Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkotyössä tarkastellaan myös muiden miehittämättömien järjestelmien muodostamaa mahdollista uhkaa kansalliselle turvallisuudelle.

Esityksen mukaan puolustusvoimien toimivaltuudet rajataan siten, että toimivaltuuksien käyttäminen liittyy aina puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen. Esityksen perusteissa tuodaan esiin, että toimivaltuuksia ei ole perusteltua sieto yksinomaan puolustusvoimien pysyvässä käytössä oleviin alueisiin, koska puolustusvoimat järjestää sotilaallisia harjoituksia alueidensa ulkopuolella, kuljettaa sotilaskalustoa, kulkee merivoimien aluksilla ja huoltaa tutka-asemiaan. Esityksessä todetaan, että poliisilla olisi jatkossakin yleistoimivalta yleisellä alueella toimimisesta ja yhteistyöstä poliisin kanssa olisi laissa nimenomaiset säännökset.

Esitys on pyritty laatimaan teknologianeutraaliksi. Valiokunta pitää valittua tulokulmaa oikeana, koska esitetty sääntely mahdollistaa nopean teknologisen kehityksen huomioimisen. Valiokunta huomauttaa, että miehittämättömien ilma-alusten kanto- ja suorituskyky sekä lentomatka kasvavat jatkuvasti, ja tätä kautta kasvavat myös uhat turvallisuusviranomaisten näkökulmasta. Teknologianeutraaliuden vastapainona lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisen keinoille on esityksessä asetettu vaatimuksia mahdollisimman vähäisestä haitasta radiovies-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

tinnälle ja viestintäverkolle. Valiokunta pitää hyvänä lakiehdotuksen 15 a §:n 3 momentin säännöstä siitä, että teknisillä toimenpiteillä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille. Valiokunta korostaa tämän näkökulman huomioimista uusien toimivaltuuksien käytön osalta. Valiokunta pitää tärkeänä myös teknisten toimenpiteiden käyttöä koskevan koulutuksen merkitystä, jotta voidaan ehkäistä toimista aiheutuvaa tarpeetonta häiriötä radiolaitteille, viestintäverkon laitteille tai palveluille. Kattavan koulutusnäkökulman huomioiminen on keskeisen tärkeää myös muiden uusien toimivaltuuksien osalta.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Eri turvallisuusviranomaisten lainsäädäntöhankkeet lennokkien ja ilma-alusten osalta

Lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten määrä Suomessa on kasvanut suuresti viime vuosina. Teknologia on halventunut nopeasti ja tuonut lennokit ja miehittämättömät ilma-alukset laajalti myös yksityiskäyttöön. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yksityisiä käyttäjiä on Suomessa 50 000—100 000. Ammattimaisia toimijoita on taas noin 2 200.

Valiokunta toteaa, että miehittämättömään ilmailuun sisältyy merkittäviä kansallista turvallisuutta vaarantavia näkökulmia. On ilmeistä, että vielä ei kyetä ennakoimaan kaikkia lennokkien ja ilma-alusten mahdollisesti aiheuttamia ongelmia viranomaistoimijoille, mutta jo nykyinen uhka-kuva vaatii kiireellisesti turvallisuusviranomaisille uusia toimivaltuuksia.

Puolustusvoimien kyky vastata miehittämättömän ilmailun aiheuttamaan turvallisuusuhkaan on jäänyt nimenomaisten toimivaltasäännösten puuttuessa tulkinnanvaraiseksi. Valiokunta huomauttaa, että käytettävissä olevien toimivaltuuksien puutteellisuus vaikeuttaa merkittävästi myös poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksiin puuttua lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun.

Valiokunta toteaa, että kaikilla edellä mainituilla viranomaisilla on jo käynnissä tai suunnitteilla säädöshankkeet tähän uhkaan vastaamiseksi. Valiokunta toteaa, että eduskunnan käsittelyssä on tämän esityksen lisäksi myös toinen hallituksen esitys, jolla lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten muodostamaan haasteeseen pyritään vastaamaan. Rajavartiolaitokselle esitetään vastaavia, tosin rajoitetumpia toimivaltuuksia hallituksen esityksessä HE 201/2017 vp (38 a §). Puolustusvaliokunta toteaa, että perustuslakivaliokunta antoi tästä hallituksen esityksestä lausunnon (PeVL 6/2018 vp). Perustuslakivaliokunta ei lausunnossaan arvioinut Rajavartiolaitokselle ehdotettuja toimivaltuuksia lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumisesta. Nyt käsittelyssä olevaa hallituksen esitystä ei ole lähetetty perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Myös Rikosseuraamuslaitokselle ollaan valmistelemaan toimivaltuussäännöksiä puuttua vankiloiden yläpuolella liikkuvien miehittämättömien lentolaitteiden kulkuun. Poliisin osalta vastavaa asiaa koskevaa hallituksen esitystä (SM009:00/2018) valmistellaan, ja valiokunnan saaman selvityksen mukaan tavoitteena on antaa esitys eduskuntaan vielä tämän syksyn aikana. Valio-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

kunta kiirehtii muiden turvallisuusviranomaisten, myös Tullin, hankkeiden kiireellistä eteenpäin viemistä. Uhkakuva on tunnistettu ja ilmeinen, ja viranomaisilla pitää olla selkeät toimivaltuudet puuttua tähän ongelmaan.

Valiokunta korostaa, että eri säädöshankkeissa on ensiarvoisen tärkeää varmistaa esitysten sisällyksen koordinointi tavalla, joka luo mahdollisimman yhtenäisen säädöspohjan tarkkarajaisine toimivaltuuksineen, huomioiden kuitenkin kunkin turvallisuusviranomaisen rooli omalla toimialallaan. Valiokunta näkee, että kaikilla turvallisuusviranomaisilla olevat, mahdollisimman saman sisältöiset toimivaltuudet edesauttavat myös tehokasta viranomaisyhteistyötä virka-aputapauksissa. Kaikissa lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumisen mahdollistavissa lakihankkeissa on ensiarvoisen tärkeää varmistaa, ettei poliisin rooli sisäisen turvallisuuden keskeisenä viranomaistoimijana millään lailla hämärry.

Valiokunta korostaa, että kun eri viranomaiset hankkivat järjestelmiä lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumiseen, tulee samalla varmistaa maksimaalisesti torjuntajärjestelmien yhteensopivuus. Lentolaitteiden toimintaan puuttuminen on valiokunnan saaman selvityksen mukaan teknisesti joka tapauksessa erittäin haastavaa, joten turvallisuusviranomaisten on järkevää yhdessä selvittää, millaisten järjestelmien kehittämiseen rajallisia resursseja käytetään.

EU-regulaatio lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten osalta

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan miehittämättömän ilmailun sääntelyssä on kansainväliselläkin tasolla menossa nopea kehitysvaihe. EU-tasolla sääntely pohjautuu 11.9.2018 voimaan tulleeseen niin sanottuun EASA-asetukseen. Komissio tulee myöhemmin antamaan asetuksen nojalla miehittämättömiä ilma-aluksia koskevia tarkempia säännösehdotuksia. Tulevassa EU-regulaatiossa korostuu erityisesti terrorismin vastainen toiminta. EU:n EASA-asetuksessa ei säädetä kansallisten viranomaisten valtuuksista toteuttaa sisäisen ja ulkoisen turvallisuutensa edellyttämiä toimenpiteitä. Näin ollen unionimaiden viranomaisten toimivaltuuksista puuttua lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun voidaan säätää niitä koskevissa kansallisissa erityislaeissa.

Poliisin ja puolustusvoimien välinen yhteistyö lennokkien ja ilma-alusten osalta

Valiokunta toteaa, että nyt käsittelyssä olevassa esityksessä rajapintatarkastelu puolustusvoimien ja poliisin toimivaltuuksien suhteen konkretisoituu erityisesti lakiehdotuksen 15 a §:ssä, erityisesti pykälän 2 momentissa, joka koskee toimintaa yleisellä alueella. Säännöksessä puolustusvoimille ehdotetaan toimivaltuuksia ottaa lennokki tai miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakeinoja käyttäen tilapäisesti haltuun, estää lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen käyttö tai puuttua sen kulkuun. Toimintaan voidaan ryhtyä silloin, jos lennokin tai miehittämätön ilma-aluksen liikkumisen tai muiden olosuhteiden perusteella voidaan sen todennäköisesti vaarantavan maanpuolustusta, puolustusvoimien toimintaa tai jos sen kulkuun puuttuminen on välttämätöntä hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Puolustusvaliokunta toteaa, että viime vuosina on tehty merkittävä määrä lakimuutoksia, joilla on parannettu turvallisuusviranomaisten välistä yhteistyötä. Näistä erityisesti puolustusvoimien tur-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

vaamistehtäviä koskeva esitys (HE 187/2016 vp) oli ehdotus, jossa jouduttiin tarkastelemaan uudella tavalla puolustusvoimien ja poliisien toimivaltuuksien rajapintaa yleisellä paikalla toiminnasta. Turvaamistehtävällä tarkoitetaan puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvien, puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion sotilasjohtoon kuuluvien tai kansainvälistä järjestöä edustavien erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuuden sekä puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamista.

Puolustusvaliokunta totesi hallituksen esitystä koskeneessa mietinnössään (PuVM 1/2017 vp), että ehdotettu sääntely voi hämärtää rajaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä vastaavien viranomaisten ja puolustusvoimien välillä. Valiokunta piti keskeisenä sen mielikuvan välttämistä, että puolustusvoimat millään lailla vastaa yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisestä. Tämä tehtävä kuuluu yksiselitteisesti poliisille. Valiokunta esitti tarkennuksia hallituksen esitykseen selventämällä toimivaltasuhteita puolustusvoimien ja poliisin kesken. Valiokunta toteaa, että myös tässä esityksessä on tarve tarkentaa tiettyjä lakiehdotuksen säännöksiä puolustusvoimien ja poliisin yhteistyöstä yleisellä paikalla toimimisesta vastaavalla tavalla, kuin mitä tehtiin turvaamistehtäviä koskevassa hallituksen esityksessä.

Puolustusvaliokunta ehdotti turvaamistehtäviä koskevassa mietinnössä eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa siitä, että puolustusministeriö ja sisäministeriö antavat eduskunnalle selvityksen puolustusvoimien ja poliisin työnjaosta turvaamistehtävien hoidossa vuoden 2018 loppuun mennessä. Valiokunta katsoo, että myös tämän esityksen osalta lainsäädännön toimeenpanon seuranta viranomaisyhteistyön rajapinnassa on tärkeää. Valiokunta ehdottaa lausumaa siitä, että puolustus- ja sisäministeriö antavat vuoden 2019 loppuun mennessä selvityksen siitä, miten puolustusvoimien ja poliisin työnjako yleisellä paikalla on toiminut lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnassa (valiokunnan lausumaehdotus).

Muuta

Valiokunta toteaa, että miehittämättömän ilmailun ammattimaisten toimijoiden ja harrastekäyttäjien tulee etukäteen tietää mahdollisimman kattavasti, millaisissa tilanteissa ja miten viranomaisen aikoo puuttua ilmailutoimintaan. Valiokunta toteaa, että reaaliaikaisen ilmatilannekuvan luominen — järjestelmästä olisi nähtävissä puolustusvoimien aktiiviset toiminta-alueet sekä rajoitusalueet — ennaltaehkäisisi tahatonta lentotoimintaa puolustusvoimien alueilla. Valiokunta toteaa, että erityisen tärkeää tällaisen järjestelmän luominen olisi ilmavoimien toiminnan kannalta, sillä ilmavoimien koneet lentävät samoilla korkeuksilla miehittämättömien ilma-alusten kanssa. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, ettei reaaliaikaisen ilmatilannekuvan kehittäminen kuulu lainsäädäntöhankkeen tavoitteiden ydinalueelle. Valiokunta kehottaa puolustushallintoa kuitenkin vuoropuheluun alan toimijoiden ja harrastekäyttäjien kanssa siitä, millä keinoin lentokieltoalueista voitaisiin tiedottaa mahdollisimman kattavasti ja reaaliaikaisesti lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten käyttäjille.

Valiokunta pitää jatkotyössä myös tärkeänä, että puolustusvoimat merkitsee näkyvästi pysyvässä tai tilapäisessä käytössä olevat alueensa siten, että lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen tahaton lennättäminen puolustusvoimien käytössä olevan alueen päällä minimoidaan. Valiokunta huomauttaa, että tällaisia varoituskylyttejä (no drone zone) on yleisesti jo käytössä kaupunkialueilla. Puolustusvoimien pysyvässä hallinnassa olevien varuskunta- ja varikkoalueiden sekä mui-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

den kiinteistöjen rajat ja harjoitusalueet on valiokunnan arvion mukaan merkittävässä helposti, sillä puolustusvoimien toimintaan ja rakennelmiin liittyviin pysyviin kulkemisrajoituksiin maastossa on jo totuttu. Sen sijaan tilapäisessä käytössä olevalla sotaharjoitusalueella, materiaalikuljetusten turvaamisessa, henkilösuojaustehtävissä yleisellä alueella tai merivoimien alusten liikkumisessa kieltoalueen ilmaiseminen ja tarkka määrittely on haasteellista. Valiokunta toteaa, että näissä tapauksissa on vältettävä liian suurten kieltoalueiden luomista. Selkeät minimietäisyysrajat ja/tai rajoitukset ennakolta tarkasti määrätyllä ilmatilalohkolla ovat valiokunnan näkemyksen mukaan toimintamalleja, joilla puolustusvoimien tarpeet voidaan täyttää aiheuttamatta liiallista haittaa siviiliyhteiskunnan tarpeille.

Lakiehdotuksen 15 d §:ssä on säännösehdotus ilma-aluksen yksilöintitietojen hankkimisesta. Esityksen mukaan ilma-alueet olisi tarpeen havaita ja paikantaa teknisesti uhka-arvion tekemiseksi ja tarvittavista toimenpiteistä päättämiseksi. Kyse olisi radioviestinnän, välitystietojen ja sijaintitietojen hankkimisesta ja käsittelystä. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan säännös oikeuttaisi hankkimaan vain sellaisia tietoja, jotka olisivat tarpeen ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi 15 a §:n nojalla. Perustelujen mukaan ilma-aluksen ja sen kauko-ohjauspaikan välinen viestintä ei useimmiten sisältäisi luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevia tietoja. Jos ilma-alusta ohjataan matkapuhelimen, tietokoneen tai muun luonnolliseen henkilöön yhdistettävän telepäätelaitteen avulla, radioviestinnän ja välitystietojen käsittely sisältäisi väistämättä tietoja, joilla henkilö olisi mahdollista yksilöidä. Perusteluissa todetaan, että kyse on tällöin perustuslain 10 §:n 2 momentissa turvatusta luottamuksellisen viestin suojasta, josta voidaan poiketa vain tietyillä edellytyksillä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ottaen kuitenkin huomioon sääntelyn kansalliseen turvallisuuteen liittyvät tarkoitukselliset ja se, että luonnollista henkilöä koskevat tiedot olisi viipymättä hävitettävä (lakiehdotuksen 15 d §:n 2 mom.), sääntelyä voitaneen pitää perustuslain 10 §:n näkökulmasta ongelmattomana. Valiokunta huomauttaa, että ehdotettua vastaava säännös sisältyy myös Rajavartiolaitosta koskevaan, perustuslakivaliokunnan arvioimaan esitykseen (HE 201/2017 vp).

Lakiehdotuksen 15 e §:ssä ehdotetaan säädettäväksi haltuun otetun lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen käsittelystä. Pykälän 2 momentin mukaan puolustusvoimien on luovutettava lennokki tai miehittämätön ilma-alus viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle, jos se liittyy viranomaisen käsiteltävänä tai tutkittavana olevaan asiaan. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan puolustusvoimien tulisi olla tarpeen mukaan yhteydessä esimerkiksi poliisiin, Rajavartiolaitokseen tai Tulliin selvittäessään, onko asiassa kyse näiden viranomaisten tutkittavana olevasta asiasta. Valiokunta painottaa tässäkin turvallisuusviranomaisten tiivistä yhteistyötä ja pitää tärkeänä, että puolustusvoimat jakaa muille viranomaisille viipymättä tiedon haltuunsa saamistaan lennokista tai miehittämättömästä ilma-alueesta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksellä ei ole vaikutuksia Ahvenanmaan demilitarisoituun asemaan.

VALIOKUNNAN YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

15 a §. Lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen. Valiokunta toteaa, että pykälän 1 momentti koskee lähtökohtaisesti toimivaltaa puolustusvoimien pysyvässä tai

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

tilapäisessä käytössä olevilla alueilla ja säännöksen 2 momentti puolestaan toimintaa yleisellä paikalla. Valiokunta toteaa, että pykälän 1 momentissakin puolustusvoimille kuitenkin haetaan toimivaltuuksia yleisellä alueella toimimiseen puolustusvoimien turvaamistehtävän suorittamiseksi puolustusvoimista annetun lain 18 a §:n¹ mukaisesti. Valiokunta katsoo, että turvaamistehtäviä koskeva säännös on selkeyden vuoksi siirrettävä 1 momentista 2 momenttiin. Näin 2 momenttiin kootaan säännökset toiminnasta yleisellä alueella.

Pykälän 2 momentissa toimivaltaperusteena esiin tuotu hengen ja terveyden suojaaminen on käyttöalaltaan yleinen peruste. Valiokunta korostaa, että hengen ja terveyden suojaaminen on poliisin ydintoimintaa. Valiokunta esittää toimivaltaperusteena hengen ja terveyden turvaamista koskevan säännöksen poistamista 2 momentista. Hengen ja terveyden turvaamisen sijaan puolustusvoimien toimivaltuudet olisivat sidottuja puolustusvoimien palveluksessa olevien henkilöiden turvallisuuden suojaamiseen. Tähän joukkoon kuuluvat asevelvolliset (varusmiespalvelus ja kertausharjoitusten reserviläiset) sekä puolustusvoimien kantahenkilökunta. Valiokunta ehdottaa lisäksi pykälän 2 momenttiin toimivaltaperusteeksi torjuntatehtävien sitomista puolustusvoimien toimialaan kuuluvien tehtävien suorittamiseen. Edelleen 2 momenttia on syytä täsmentää siten, että toimivaltaperusteeksi tarkennetaan puolustusvoimien erittäin tärkeä toiminta.

15 c §. Yhteistyö poliisin kanssa lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta. Valiokunta toteaa, että tämä on lakiehdotuksen keskeinen säännös poliisin ja puolustusvoimien yhteistyöstä. Perustuslaissa ei ole säädetty siitä, mille viranomaiselle voidaan säätää toimivaltuuksia yleisellä paikalla. Valiokunta korostaa poliisin ensisijaisuutta viranomaistoimijana yleisellä alueella toimittaessa. Valiokunta huomauttaa, että poliisilla on paras asiantuntemus arvioida tapauskohtaisesti yleiseen paikkaan kohdistuvien toimenpiteiden tarve ja mitoitus esimerkiksi paikallisten olosuhteiden, liikenteen sujuvuuden ja yleisen turvallisuuden kannalta.

Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että puolustusvoimien on ilmoitettava ennakolta päällystään kuuluvalle poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle tieto päätöksestä, jonka perusteella toimivaltuuksia voidaan käyttää yleisellä paikalla. Menettelyllä varmistettaisiin, että poliisi olisi tietoinen hyvissä ajoin puolustusvoimien toiminnasta yleisellä paikalla, mikäli siihen liittyisi mahdollisuus voimakkeiden käyttämiseen. Viranomaisten tiedonvaihdon ja viranomaisyhteistyön avulla toiminta suunniteltaisiin ja toteutettaisiin tarkoituksenmukaisella tavalla. Tieto tulee toimittaa hyvissä ajoin etukäteen niin, että poliisilla on mahdollisuus osallistua toi-

---

1 18 a § (7.4.2017/197) Puolustusvoimien turvaamistehtävät — Puolustusvoimat voi tarvittaessa asettaa erityiskoulutuksen saaneen puolustusvoimien virkamiehen (turvamies) suojaamaan yleisellä paikalla puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvien, puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion sotilasjohtoon kuuluvien tai kansainvälistä järjestöä edustavien erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta (henkilösuojaustehtävä) tai puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuutta. Turvamies voi yleisellä paikalla suojata henkilösuojaustehtävässä erityistä suojelua tarvitsevan henkilön turvallisuutta 22 a §:ssä säädetyn toimivaltuuskseen, jollei poliisi ole ottanut tehtävää suoritettavakseen, sekä puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen koskemattomuutta 22 b §:ssä säädetyn toimivaltuuskseen. Toimivaltuuskseen käytön aloittamisesta on ilmoitettava mahdollisimman pian päällystään kuuluvalle poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle. Turvaamistehtävän suorittaminen on siirrettävä poliisille tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisimman pian 2 momentissa tarkoitettujen toimivaltuuskseen käytön alkamisen jälkeen. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen voimakäyttö- ja suojavälineistä. Puolustusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja voimakkeiden käytön valvonnasta sekä turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

minnan suunnitteluun. Saatuaan tiedon puolustusvoimilta poliisi voi yleistoimivaltansa perusteella osallistua toiminnan suunnitteluun yhteistyössä puolustusvoimien kanssa, ottaa tehtävän hoitaakseen tai käyttää tietoa muuten oman toimintansa suunnittelussa. Näin välttyttäisiin mahdollisuudelta, että kaksi toimivaltaista viranomaista pyrkisi puuttumaan tiettyyn uhkaavaan toimintaan toisistaan tietämättä.

Valiokunta ehdottaa, että edellä todetun toimintamallin keskeinen periaate nostetaan pykälätasolle ja pykälän 1 momentin loppuun lisätään säännös siitä, että asian laadun niin vaatiessa lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisen suorittaa poliisi tai se tehdään poliisin yleisjohdossa.

15 e §. Haltuun otetun lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen käsittely. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia täsmennetään siten, että ilmaisu *jos se liittyy viranomaisen käsiteltävänä tai tutkittavana olevaan asiaan* korvataan ilmaisulla *jolla on sen käsittelyyn laillinen peruste*.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Puolustusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 72/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään puolustusvoimista annettuun lakiin (551/2007) uusi 15 a—15 f § seuraavasti:

15 a §

Lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Puolustusvoimilla on oikeus ottaa ilmailulain (864/2014) 2 §:n 1 momentin 21 kohdassa tarkoitettu lennokki ja 22 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakeinoa käyttäen tilapäisesti haltuunsa, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu oikeudetta Puolustusvoimien pysyvässä käytössä tai 14 §:ssä tarkoitettussa käytössä ole-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

van alueen yläpuoliseen ilmatilaan tai luvatta sellaiselle ilmailulain 11 §:ssä tarkoitetulle ilma-
lun rajoitusalueelle, joka sijaitsee edellä tarkoitetun alueen yläpuolella, ~~tai jos sen kulkuun puut-
tuminen on tarpeen 18 a §:ssä tarkoitetun Puolustusvoimien turvaamistehtävän suojaamiseksi.~~

Puolustusvoimilla on oikeus 1 momentissa tarkoitettujen alueiden ulkopuolella puolustusvoi-
mien toimialaan kuuluvia tehtäviä suorittaessaan ottaa lennokka ja miehittämätön ilma-alus tek-
nistä laitetta tai voimakeinoja käyttäen tilapäisesti haltuunsa, estää sen käyttö tai muutoin puuttua
sen kulkuun, jos sen liikkumisen tai muiden olosuhteiden perusteella on todennäköistä, että se
vaarantaa maanpuolustusta, Puolustusvoimien erittäin tärkeää toimintaa, tai jos sen kulkuun
puuttuminen on tarpeen Puolustusvoimien palveluksessa olevien turvallisuuden suojaamiseksi tai
18 a §:ssä tarkoitetun Puolustusvoimien turvaamistehtävän suojaamiseksi. ~~välttämätöntä hengen
tai terveyden suojaamiseksi.~~

Voimakeinojen ja teknisen laitteen käytön on oltava tarpeellisia suhteessa virkatehtävän tärke-
yteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, viestinnälle aiheutuvaan haittaan sekä mui-
hin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden. Voimakeinoja ja teknistä laiteta
on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se on välttämättä tarpeen tehtävän suorita-
miseksi. Toimivaltuuksia käyttävällä virkamiehellä tulee olla tehtävään nähden riittävä osaami-
nen ja koulutus. Toimenpiteillä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestintä-
nälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

15 b §

Lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta päättäminen

Puolustusvoimien puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, varuskunnan pääl-
likkö tai harjoituksen johtaja päättää määräajaksi lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen
kulkuun puuttumisesta. Päätöksen tulee sisältää riittävät tiedot käytettävästä laitteistosta ja kalus-
tosta sekä alueesta, jolla päätöstä sovelletaan. Päätöksessä tulee määrätä päätöksen toimeenpa-
noa johtava ja valvova virkamies.

Päätöksestä on annettava tieto Viestintävirastolle, jos sen nojalla käytettävistä toimivaltuuksis-
ta voi olla haittaa yleiselle radioviestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle tai sen palveluille.

15 c §

Yhteistyö poliisin kanssa lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisessa

Puolustusvoimien on ilmoitettava ennakolta päällystöön kuuluvalle poliisimiehelle tai poliis-
in kenttäjohtajalle päätöksestä, jonka perusteella 15 a §:n mukaisia toimivaltuuksia voidaan
käyttää yleisellä paikalla. Asian laadun niin vaatiessa lennokin tai miehittämättömän ilma-aluk-
sen kulkuun puuttumisen suorittaa poliisi tai se tehdään poliisin yleisjohdossa.

Puolustusvoimien on sovittava poliisin kanssa voimakeinojen käyttämistä koskevista menette-
lyistä yleisellä paikalla.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

15 d §

Lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen yksilöintitietojen hankkiminen

Puolustusvoimilla on oikeus käsitellä lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kauko-ohjaukseen liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja sen kulkuun puuttumiseksi, kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Radioviestinnän, välitystietojen ja sijaintitietojen avulla saatu luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä oleva tieto on hävitettävä viipymättä, ellei laissa toisin säädetä.

15 e §

Haltuun otetun lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen käsittely

Puolustusvoimien haltuun ottama lennokki tai miehittämätön ilma-alus on luovutettava omistajalleen ilman aiheetonta viivytystä, jos omistaja on tiedossa.

Puolustusvoimien on kuitenkin luovutettava lennokki tai miehittämätön ilma-alus viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle, **jolla on sen käsittelyyn laillinen peruste.** ~~jos se liittyy viranomaisen käsiteltävänä tai tutkittavana olevaan asiaan.~~

15 f §

Pöytäkirja

Lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta, käytön estämisestä, ja haltuun ottamisesta sekä tietojen hävittämisestä on laadittava pöytäkirja ilman aiheetonta viivytystä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että puolustus- ja sisäministeriö antavat puolustusvaliokunnalle vuoden 2019 loppuun mennessä selvityksen siitä, miten puolustusvoimien ja poliisin työnjako yleisellä paikalla on toiminut lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnassa

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2018 vp

Helsingissä 16.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
varapuheenjohtaja Mika Kari sd
jäsen Thomas Blomqvist r
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Antti Kaikkonen kesk (osittain)
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Lea Mäkipää sin
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Mika Raatikainen ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Mikko Savola kesk
varajäsen Eero Reijonen kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola